

Ще одним додатковим персонажем є Твердохліб. Він зображений як вірний друг Таранця, який від початку і до кінця твору супроводжує того «у горі та в радості», допомагає вирішити проблеми

Порівнюючи систему персонажів однойменних творів, можемо зауважити, що образ головної героїні, Галочки, для обох творів є наскрізним, надзвичайно ліричним, а також трагічним, хоча на початку повісті ми познайомилися з Галочкою зовсім іншою – життєрадісною та веселою. В її образі зосереджений біль і трагізм. Спільні для повісті й п'єси є персонажі Семен Іванович, Олексій Таранець, Микола; позитивні, люблячі, вони передають всю силу сімейних стосунків: серйозні наміри Семена Івановича; жертвність та батьківська любов Олексія Таранця; вірність, чесність та вдячність Миколи. Усіх їх об'єднує любов до Галочки. У п'єсі з'явилися дійові особи: Олена і Твердохліб. Вони – уособлення вірних та щирих друзів, які завжди прийдуть на допомогу. Натомість образ П'ятаковського позначений негативно, оскільки злість, заздрощі та бажання збагатитися були головними завданнями його життя.

Отже, Григорій Квітка-Основ'яненко зумів майстерно змалювати характери та психологізм кожного персонажу так, щоб увиразнити основну сюжетну лінію, а у п'єсі збагатив систему персонажів, щоб глибше розкрити мотиви твору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Задорожна Л. Естетика вчинку героїв Г. Квітки-Основ'яненка / Людмила Задорожна // Літературознавчі студії : зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 19, ч. 1. – С.118–125.
2. Квітка-Основ'яненко Г.Ф. Твори : в 7 т. / Г.Ф. Квітка-Основ'яненко ; [упор., авт. передм. та прим. О.І. Гончара та С.Д. Зубкова]. – К. : Наукова думка, 1979. – Т. 2 : Драматичні твори. – 492 с.
3. Квітка-Основ'яненко Г.Ф. Твори : в 7 т. / Г.Ф. Квітка-Основ'яненко ; [упор., авт. передм. та прим. О.І. Гончара та С.Д. Зубкова]. – К. : Наукова думка, 1979. – Т. 3 : Прозові твори. – 493 с.

Пузанова Ганна,

студентка 4 курсу

Факультет філології та соціальних комунікацій

Наук. керівник: **Новик О. П.,**

доктор філологічних наук, професор (БДПУ)

СЮЖЕТНО-МОТИВНА ОСНОВА ПОЕМИ Й ПОВІСТІ «НАЙМИЧКА» ТАРАСА ШЕВЧЕНКА У ШКІЛЬНОМУ ВИВЧЕННІ

Вивчення творчості Тараса Шевченка займає перше місце серед усіх українських літературних досліджень, проте ще багато творів, літературних аспектів, елементів цілком ще не вивчено, особливо це стосується його поем, повістей і щоденника. Оскільки наша робота містить у собі методіку роботи в середній школі, то ми обрали поему «Наймичка» і її однойменну повість.

Наша робота присвячена дослідженню сюжетно-мотивної основи поеми й повісті «Наймичка» та методіки вивчення поеми в школі на

прикладі поеми «Наймичка» Тараса Шевченка. На творах Кобзаря формувалася і досі формується національна свідомість українців, а враховуючи, що його творіння вивчаються майже у кожному класі і не в одному жанрі, на нього варто звертати особливу увагу. Взагалі вивчення поеми може викликати деякі труднощі аналізу, адже належить вона до епічного роду, проте має ліричну форму, що ускладнює завдання як в учнів, так і в учителя.

Мета роботи полягає у порівнянні однойменної поеми й повісті, визначенні, науковому обґрунтуванні вивчення поеми в середній школі на уроках української літератури, у розробці ефективної методики викладання навчального матеріалу, що зможе забезпечити формування інтересу до предмету, збільшить запас знань.

Об'єктом дослідження є вивчення поеми «Наймичка» Т.Г. Шевченка в школі. Предметом дослідження є сюжетно-мотивна основа поеми на уроках української літератури в середній школі.

Г. Неділько у своїй праці зазначає, що у повістях, порівняно з поемами автор збагачує сюжети новими епізодами, ширше вмотивовує поведінку героїв, міняє композицію, вводить нових персонажів. У прозових творах Шевченко орієнтувався на роботи Миколи Гоголя, який сатирично змалював життя поміщиків, засуджуючи їх жорстокість до кріпаків [1]. У повісті Тараса Шевченка домінує реалістичний метод зображення подій, який подібний до малярських творів Кобзаря, але протиставляється його поезії. Під час створення образу автора, письменник зберігає основні автобіографічні риси: оповідач – українець, він зі Звенигородщини, також любить рідний край, але його патріотизм обмежується любов'ю до малої батьківщини – села, місцевості, рідної землі. [2]

Прозові твори, на відміну від поетичних, просякнуті аполітичною тематикою, він спокійно ставиться до подій, які відбуваються в суспільно політичному й культурному просторі, тоді як поезія пронизана патріотизмом, різкими закликами до боротьби проти несправедливості. Прикметною відмінністю є російська мова прозихоча від початку своєї творчості Тарас Григорович послідовно обстоював право говорити і писати рідною мовою, навіть проживаючи на чужині та перебуваючи у засланні. Відмінними у поета й письменника є й гендерні настанови, якщо у «Кобзарі» гармонійно переплітаються, взаємодоповнюються і діалогізуються маскулінна, фемінна й андрогенна самоідентифікації автора, то у прозі цілком домінує маскулінна настанова. У прозових творах суб'єктами, здебільшого, виступають чоловіки, жінок набагато менше, їх діяльність обмежується приватною сферою, вони виконують роль об'єктів споглядання, захоплення чи докорів, вони підпорядковані чоловікові та їх головна роль відведена на хатнє господарство. У прозі автор навіть тему материнства переосмислює, письменник переносить увагу від самого факту – чуда народження – на материнство як процес виховання, іноді критикуючи його можливості і наслідки. Попри те, що основу повісті становлять переважно події родинного життя персонажів, проте, порівняно з поетичною спадщиною, майже відсутня «родинність» як вихідна світоглядна настанова, коли моделлю життєустрою людства є сама родина. У повісті господарство, більшою мірою, асоціюється з чоловічим світом,

Якима і Марту змальовано за виконанням традиційних чоловічих і жіночих обов'язків, тоді як у поемі представлено родинну рівність, спільність майна і господарювання. Як засвідчують однойменні твори, їхні спільні мотиви, образи і в поемі, і в повісті автор змальовує один світ, але під різними кутами зору – кордоцентрично-романтичним й аналітико-раціоналістичний, реалістичним. [2]

Отже, головним мотивом однойменної поеми й повісті «Наймичка» Тараса Григоровича Шевченка є материнство, поряд з ними він звертається до мотивів жінки-покритки, самовідданості, спокути, виховання, відданості, любові, людського ставлення, жертви і результат людського осуду, у повісті письменник розкриває також мотив спокуси та відрази, пейзажні мотиви, історичні, громадянські, любов до рідної землі – малої батьківщини, мотив людяності та жорстокості, чумацькі, християнські, духовні. Тож, як ми бачимо твори мають спільні мотиви, схожий сюжет, проте у повісті Тарас Григорович дає більше описів природи, характерів героїв, їхні діалоги, він детально розкриває тему материнства героїні: її муки, поневіряння, втрати, турботу, піклування, виховання, страх за дитину, переживання, її стійкий характер і моральний дух, її безкорисність, самовідданість та найголовніше – материнську любов. Автор поширює повість описами життя Марка: його зростання, виховання, навчання, його успіхи, чумакування, проте у повісті, на відміну від поеми, немає сюжетного елементу як сватання і весілля Марка. Та найголовніша відмінність повісті від поеми – наявність лінії спокусника та їх відносин з наймичкою. Поему поет написав більш лаконічно, без багатьох описів і деталей, та відсутності кількох сюжетних ліній, якими наповнена повість. І хоч однойменні поема та повість «Наймичка» мають відмінності, проте одна написана на основі іншої і вони обидві несуть читачам повчальний зміст, і можливо, саме для більш широкого кола читачів, щоб якомога більше людей, не лише україномовних, Кобзар написав свою повість російською мовою аби донести до людей проблеми жінки-покритки, показати, які бувають наслідки людської жорстокості і цькування та, найголовніше, автор, вкотре доводить важливість і силу материнської любові, і нагадує кожному про те, що для матері найважливіша її дитина і задля неї вона ладна винести все.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Неділько Г. Я. Тарас Шевченко: Життя і творчість: книга для вчителя. – К.: Радянська школа, 1988. – 247 с.
2. Пахаренко В. І. Проза Дармограя / В. І. Пахаренко // Бібліотечка Дивослова. – 2014. – № 3. – С. 17 – 23.
3. . Шевченко Тарас. Твори: У 5 томах / Вступна стаття Є.Кирилюка. – К.: Дніпро, 1970.